

ENGSTRÖM ALBERT

MITT LIF OCH
LEFVERNE

Albert Engström

Mitt lif och lefverne

«Public Domain»

Engström A.

Mitt lif och lefverne / A. Engström — «Public Domain»,

Содержание

MEMOARER	5
Конец ознакомительного фрагмента.	19

Albert Engström

Mitt lif och lefverne

MEMOARER

Jag är en gammal man. Jag har sett och erfarit mycket och mitt liv har fört mig tillsammans med åtskilliga intressanta figurer, ja, med samhällets främsta.

Man har upprepade gånger bett mig skriva mina memoarer, men min blygsamhet har hittills förbjudit mig detta. En man som separerat från samhället för att plocka rätt på sin egen lilla individualitet, ser helst framåt, ej tillbaka. "Nur die Dunkelmänner blicken zurück," säger Nietschs chhchehe. Kanske har han rätt häri, men om han hade levat ett så rikt liv som jag, hade han antagligen uttryckt sig tvärtom. Det är icke nog att bli galen för att bli filosof. Livet självt för så småningom de rikast begåvade andarna till denna synpunkt.

Att vid trettiofyra års ålder skriva sina memoarer för ens tanke direkt på döden. Plötsligt kan en meteorsten slå en i huvudet, lönnmördarens dolk träffa under skulderbladet eller en förfärligt stor växel förfalla – och man ligger i sin silverfotade likkista med svenska folkets kransar av källor och palmblad som en erinringens och beundrans sophög över sig. Sedan komma likmaskarna, föryngringens symboler, till, och om ett par år är man ett kolly, ett gödningsämne, eftersökt av lantbrukare, men med rynkade näsor beluktat av sina vänner skalderna och vetenskapsmännen, som kanske till och med stjåla ens lik, och målarna.

Mina ögon tåras. Men jag tror, att det bästa vi tänkt, ja, även det sämsta, lever i evighet i våra arbeten, våra tankar och ord, som vi lämnat efter oss, och som en surdeg komma allt att jäsa och förändras i konsistens långt sedan vi slutat att vara till. Vi kunna visserligen inte lägga en atom till alltets vikt, men vi kunna åtminstone känna oss lugna i medvetandet om, att vi under vår livstid trott oss hava lyckats dupera en del folk, visserligen omedvetet, men ändå! – och att vår egenskap av personlighet på grund av sin tillvaro varit nödvändig. Vi äro atomer i en kemisk förening av för oss obekanta ingredienser. Låt vara att det stundom fräser på ytan i retorten, men för en lugn och överlägsen betraktare är det hela alldeles i sin ordning, liv och död, mord och födelse, allt är som en vindstilla vik. Och om Alexander erövrar världen eller månen trillar ned och träffar Ryssland och decimerar dess invånareantal, förefaller det oss tänkare ungefär lika viktigt som då en fluga kliar eller putsar sina bakben. Me voici! Skulle något ha något av petard i sig, vore det konsten, men jag tror inte det heller. Vi äro alla skräddare. Vi äro något slags molekyler i en soppa som röres om av sig själv. Vi ge fan i att resonera om livets mening, utan ägna oss åt memoarskrivning.

Jag har ansett mig böra förutskicka dessa anmärkningar, på det att världen skall få någon aning om sin förnämste redaktörs synpunkter på tillvaron. Jag tror inte ens på dem jag givit härövan. Att skriva eller överhuvudtaget yttra sig är en fänighet, som endast rättfärdigas av individens oförmåga av konsekvens.

* * * * *

Hur väl påminner jag mig icke min födelsedag, den 12 maj 1869! I Odhners Svenska historia står om Gustav Vasa, att han var född "troligen den tolfte maj" på gården Lindholmen i Uppland. Det enda som skiljer mig från Gustav Vasa är, att han är född på gården Lindholmen i Uppland. Vi äro troligen födda den 12 maj båda två, men jag är född på gården Bäckfall i Lönneberga socken i Småland. Jag har alltid sympatiserat med Gustav Vasa – inte därför att han var gift tre gånger, utan därför att han klarade sin hyska. Vi togo emot svenska folket ungefär på samma sätt och under samma omständigheter, och till vilken grad av fullkomning ha vi inte fört våra generationer! Vi ha gjort reformation båda två. Gustav Vasa hade sin Dackefejd – jag hade min fejd med Lundabohemen. Vi gingo båda segrande ur striderna. Gustav Vasa gjorde en dumhet: Han gav sina barn hertigdömen.

Jag har, varnad av hans exempel, nästan tagit som princip att i det längsta avhålla mig från att ge mina barn hertigdömen. Ännu har jag lyckats undgå att falla offer för en så nära till hands liggande frestelse.

Hur väl påminner jag mig inte min födelsedag! (Jag återtar berättelsens tråd.) Plötsligt befann jag mig född och innehavande största delen av de rättigheter, som staten tillerkänner en medborgare. Jag var visserligen befriad från en del medborgerliga förpliktelser, men jag levde – det var huvudsaken – och var förfärligt högljudd. Jag var ganska fet. Inom parentes.

Den barnmorska, som deltog i mina första omsorger om svenska folket, var av gamla stammen. Det var på denna stenålderstid sed att under den nyföddes huvud lades en psalmbok, då han för första gången placerades i den takfasta korg som kallades vaggga. Gumman gjorde mig elegant och lade mig i vaggan samt ilade till en bokhylla för att hämta den konventionella psalmboken. Hon kom tillbaka med ett litet franskt lexikon, som såg ut som en psalmbok. Därav min erkända förmåga att meddela mig även med utlandets publik.

Den därpå följande tiden vill jag kalla min medeltid = en mörk natt med några lysande stjärnor. Det första äventyr, jag kan påminna mig, var ett sammanträffande med en igelkott, som låg vid stammen av ett päronträd i trädgården. Jag petade på igelkotten och grät. Hur ofta har jag ej sedan träffat igelkottar, människor, som rullat ihop sig och kommit mig att sticka mig på sina taggar! Jag har ofta önskat att vara en räv.

Min andra stora händelse var ett äventyr med ett svin. Hur ofta har jag icke sedermera sammanträffat med dylika.

Vi hade en stor so och jag sprang efter son och kastade sten på henne. Redan då framträdde mitt vilda småländska, allt fult hatande kynne. Men en sten var för stor och jag var för liten. Jag stupade på näsan. Alla läsare, som haft någon närmare beröring med svin, veta att barnskrik göra dem ursinniga. Jag skrek och son kom samt började äta upp mig. Lyckligtvis hörde min mor, som satt i vävstolen därinne, skriket, och räddade mig ur suggans klövar. Det som återstod av mig var emellertid tillräckligt mycket för att dana en estetiker, en Schöngeist som den, som skriver dessa rader.

Jag var emellertid fortfarande mycket ung. Det kom sommar och vinter och annan växling av årstider. Jag blev kär. Det fanns en flicka – som antagligen nu är mormor, som jag blev kär i – ty den mänskliga naturen tar ju alltid ut sin efter rätt. Men hur mycket jag än letar i mitt minne, kan jag icke påminna mig detaljerna i detta kärleksförhållande, varför jag dröjer med det till senare år. Jag vidrör detta endast för att påpeka, hur vaken gossen var. Jag var knappa tre år.

Tänken emellertid efter, huru slapp den nuvarande generationen är. Först vid 22 à 25 år börjar man förlova sig. Tacka vill jag oss, gamla tidens barn. Vi förlovade oss nästan genast, ehuru förbindelserna voro av tämligen löslig art. Vi hade ju inga inkomster, inga ämbeten, inga byxor. Vi hade kolt, men bredvid kolten ett fast beslut att göra en kvinna lycklig.

Jag flyttade från Bäckfall till en nybruten bygd i Småland, stationen Mariannelund. Där var tändsticksfabrik och en massa arbetare, som slogs med järnvägsarbetarna vid N.O.J. om eftermiddagarna. Knivarna gingo och brännvinsbuteljerna yrde i luften i form av skärvor, sedan de råkat någon okammad skalle. Vi barn gingo lugnt ibland de kämpande och lärde oss tagen. Vi lärde oss att kasta sten och sätta krokben. Vi ha alla sedan haft mycken nytta av allt detta i livet.

Vid Mariannelund, där Emån rinner förbi, såg jag för första gången Näcken. Det var en kväll – och Näcken kom på en smal bro från en ö i ån. Jag rusade hem och var rädd. Men sedan jag fått reda på att Näcken bara var den s.k. paraffinkäringen, en gumma som paraffinerade tändstickorna, miste jag på en gång all tro på poesi.

En dag gick jag utanför arbetarkasernen och en flicka av mina vänner, som kände min skicklighet i stenkastning, sade till mig, i det hon pekade på ett annat gli, en yngling av mina bekanta: Kan du träffa Efraim med en sten härifrån?

Jag tog en sten på vägen och slungade den med infernalisk skicklighet rakt i skallen på Efraim. Jag var bara fem år, men samvetet vaknade, och jag flydde. Jag tänkte först att ge mig i lag med tattarna som stundom reste förbi. Jag sprang och sprang och hann till Mari i porten, portvakterskan.

Jag bad henne gömma mig, ty allt var förbi. Jag hade slagit en pojke till blods och jag vågade aldrig mera gå hem. Jag var gummans favorit och hon gömde mig. Men mitt onda samvete vakade, och jag måste gå ut i fabrikgatan och titta. Där såg jag plötsligt min mor, som spejade efter sin förlupne son. Jag lommade i väg hem och drar en slöja över det välförtjänta straff som mötte mig vid min hemkomst. Men jag fattade ett fast beslut att rymma, att skaffa mig ett svärd och en och en pilbåge med synålspilar, och sedan ville jag se den mans kropp, som skulle våga sig på mig, där jag låg uppe i småländska höglandet och spridde död och förintelse runt omkring mig. Åtminstone ville jag se de jämnåriga pojkar, som kunde förfoga över en sådan attiralj som jag, och försökte mucka. Jag blev dock ingen Rinaldo Rinaldini trots alla barndomsdrömmar.

Samtidigt gick Emån mot havet med is och oberäknelig vad vattenhöjden beträffar. Fabrikspojarna brukade hoppa ut på förbifarande iskäl och segla på dem utför fallen. Jag kom en dag vid högt vattenstånd ned till ån. I en vak låg ett ensamt käl roterande för strömmen, som brusade fram under den fasta isen. Jag hoppade ut på kålet, det välte, strömmen drog mig under och under ett par sekunder höll jag mig fast med fingrarna i iskanten, tills en kvinna, vår jungfru, drog mig upp vid ena handloven. Hade hon inte varit där just då, hade ingen fått läsa mina memoarer. Jag antar att mänskligheten står i tacksamhetsskuld till denna kvinna.

Mitt liv börjar egentligen, då jag på grund av en serie omständigheter förflyttades till Bohult station, ett par mil från Oskarshamn.

Först där utvecklade sig gossen till en karaktär. Där var endast ödemark, kala berg och en järnväg, som gick igenom landskapet. Min bästa vän från den tiden är polis i Stockholm just nu och ser till, att jag inte gör några galenskaper om eftermiddagarna, då jag vistas där.

Gossen var mycket ung då – endast 7 år. Bredvid stationen fanns en mosse med ett dike i. Den mossen tog gossens hela fantasi. Det var en småländsk mosse med porsris och hjortron och vitmossa och en källa i kanten, den stationskarlen tagit reda på med slagruta. Diket var minst två alnar brett och traktens ungdom åkte skridsko på det om vintern. Men det dikets slut förlorar sig i mitt barndomsminnes dimmiga fjärran. Där vidtog skogen, en jätteskog utan pitprops och i den skogen funnos sjöar med mal i. Malen finns icke på andra ställen nordligare än i Emån och några sjöar där bredvid utom i Donau.

Det låg något hemlighetsfullt, just av det som människor tycka om, i Emån och småsjöarna därnere. Och vi hörde talas om malen, som likt ålen gick upp i land, men malen tog får, under det ålen endast skattade ärtåkrarna. Men av malen fångades ibland bjässar på 10 pund, och vi barn tittade på dem med en blandning av vidskeplig fruktan och beundran.

Malen fångades av bönderna på jättekrok med påhäktad död kattunge. Med huru mordlystna blickar betraktade jag icke vår stora katt, på vilken man väl skulle ha fått något gigantiskt i malväg. Men det stannade vid bara avsikten, som det oftast händer med de stordåd, som människorna ämna företaga sig.

Vid denna tid fick jag min första kniv. Det var ett ögonblick i mitt liv, som jag sent glömmar. Bladet var av något järnbleckliknande ämne och skaftet var av anilinfärgat trä.

Jag och min lille bror hade beordrats att hämta mjölken från ett närbeläget skogstorp en mörk höstkväll. Det var oroliga tider i Småland just då, ty Hjert och Tektor, de båda mördarna och stortjuvarna, hade sluppit lösa, och litet var stängde sina dörrar väl om kvällarna. Jag gick och talade lugnande ord med min bror, där vi läto krukans dingla mellan oss på skogsstigen, medan det susade hemskt i talltopparna över oss.

Jag hade kniven uppfälld, ty när som helst kunde ju en bov rusa fram och beröva oss mjölk och juveler och plånböcker. Jag talade mig varm och gestikulerade och högg kniven rätt genom handen på bror min. Det blödde förfärligt, men vi voro övertygade om vapnets duglighet. Jag slapp dask vid hemkomsten, ty det hela hade ju bara varit en yttring av självförsvarskompetens.

I skogen växte lingon om höstarna. Vi smålänningar *plockade* icke lingon, vi *repade* dem. De hette kröson för resten. Och på fällorna och banvallarna växte smultron och hallon.

Vad världen är stor, då man är liten! Vi klättrade över bergen en kvarts fjärdingsväg och inbillade oss vara fjärran från hemmet. Vi gjorde oss stugor i bergskrevorna och sutto där tills mörkret kom med mystik och skrämsel. Ibland fingo vi fara med till Högsrum. Det var en herregård, där Emån flöt förbi med lax och mal i. Det var ett sagoland, ett sagoslott med alla härligheter magasinerade. Gamla tapeter med riktiga tavlor i mönstret och en trädgård med bigarrå och allt som bör finnas i ett Schlaraffenland.

Och vi tittade undrande på engelsmännen, som om somrarna kommo dit och metade lax på fluga och voro klädda i knäbyxor alldeles som barn och talade som papegojor, fast inte så begripligt.

* * * * *

Nu kom livets allvar. Skolan började. Jag inkvarterades hos en gammal arrendator eller kanske hemmansägare, ett original av prima kvalité, och till rumskamrat fick jag hans dotterson. Barn ha stundom idéer. Vi voro rika på sådana. Gubben sov middag med stor precision. En dag, då han låg på sin soffa och snarkade, tog jag ett kol, ett löst kol ur spiseln och målade om gubben med så raffinerad försiktighet, att han ej vaknade. Han sov visserligen som ett paket, men ändå – . Jag förbigår scenen, då han sett sig i spegeln och fattat situationen.

Ett annat brott var mitt tillvägagående med hans gummas största julost. Jag kom in i skafferiet och fick korn på osten, grep kökets största kniv, högg in i osten och lät kniven gå några varv i innanmätet med angreppshålet som centrum, varefter hålet smetades igen med smör ur en närstående smörbytta. Då gumman klöv sin ost föll den i några dussin delar, mögel hade angripit den inifrån och osten var förstörd. Det blev förhör och jag erkände. Jag fick stryk, och sedan har jag aldrig behandlat ost på det sättet. Stryk är uppfostrande.

Sedan jag kroppsligen misshandlat min rumskamrat några gånger, fick jag flytta. Jag var ett elakt barn. Jag kom till skolläraren.

På den tiden gick en stark religiös väckelse genom socknen, och skolläraren ansåg det förmodligen *comme-il-faut* att ansluta sig till rörelsen. Han var så religiös, att han vid varje sked soppa eller varje knivblad fastare föda – ty han åt naturligtvis med kniv – suckade: "Tack käre Gud!"

Kanske hade jag vid det här laget varit adopterad av Waldenström eller åtminstone varit vinkelpredikant, om icke min sunda natur reagerat. Jag måste gå med på s.k. böner, där någon idiot talade. Vi skolbarn hade begåvats med var sitt exemplar av Sankeys sånger och fingo på bönerna sjunga i kör med bassarna. Stämningen blev stundom så stark av suggestion och antisuggestion, att vi gråto. Jag var visserligen bara 7 år, men jag kan ej påminna mig ha sedan känt någon så odelat hemsk sinnesrörelse som då. En blandning av extas och fruktan för det okända mystiska.

Dagen efter slogos vi med varandra och voro normala barn. En skolkamrat, som var 17 år gammal och på grund av bristande kristendomskunskap ej fått *gå fram*, hade brännvin med sig i skolan under timmarna och flaskan gick runt under det idioten-skolläraren med snörvlande stämma och gråtmild ton förklarade den oförklarliga katekesen.

Man har berättat mig, att de nutida förhållandena högst väsentligt skilja sig från de dåvarande.

Men en av de väckta drog mig under inflytandet av den heta nästan sensuellt religiösa extasen, som på grund av hettan i rummet, sången och de förvirrade, klagande bönerna tog oss fångna, så att jag måste gråta av en halvt salig, halvt hemsk rädsla.

Mannen hade stundom själv hållit föredrag och lagt ut ordet och jag hade fått en viss aktning för hans förmåga. Men så kom han hem på besök. På förmaksbordet låg en almanack i guldsnitt. Den påminde till det yttre om Sankeys sångbok. Han tog den, slog upp den och sjöng en av de populärare sångerna, under det att han låtsade läsa i den. Jag smög mig fram, och upptäckte att han till och med höll boken upp och ned.

Det var för mycket för mig, jag fattade då först begreppet humbug.

Jag har aldrig sedan gråtit på något läsaremöte.

Tiderna voro onda där nere i Småland just då. En mördare skulle avrättas vid Långemåla, som låg i närheten. Jag tiggde och bad att få gå dit och se på, men jag fick ej. Kanske var det riktigt. Jag tror till och med, att det var riktigt.

Stundom fick jag resa till Oskarshamn. Där såg jag för första gången havet.

Det luktade tjära vid hamnen och där arbetades på ett helt annat sätt än det jag sett förut. Jag beslöt att bli sjöman och segla ut till främmande länder, där det fanns indianer att slåss med. Jag skulle ha en bössa och skjuta caribous och vapis, och min gördel skulle hänga full med de förnämsta hövdingarnas skalper.

Jag hade ett särskilt krigsrop på den tiden: alalalalalala – la – , som ofta ljöd mellan tallarna där hemma.

Jag hade läst om indianer i Familjejournalen och gripits av en mäktig sympati för dem. Jag hade en båge och pilar med sylspets, som darrande satte sig i trädstammarna. Jag hade tallbössa, ett mordvapen, som man skaffar sig genom att vrida ur kärnan på en tre à fyraårig talltopp, och laddar med två pluggar av blånor, en i vardera ändan, varpå man skjuter ut den yttersta genom att med en träpinne pressa ihop luften mellan pluggarna. Jag tror att ingen människa blivit dödad med tallbössa.

Jag läste min första roman. Det var *Den vandrande juden* av Eugène Sue. Jag tycker fortfarande att alla andra romaner äro skräp emot den. Därefter läste jag Londons mysterier av Paul Féval. Där finnes en liten bov beskriven, en ung londonbohemien vid namn Snail. Hur ofta har jag inte önskat att vara Snail och kunna begå så många brott med så rent hjärta som han.

Jag läste Familjejournalen, som kanske mer än andra publikationer har inverkat på den nuvarande generationen. Den var verkligen bra. Jag har läst om den nyligen. Kan ingen starta en tidning som på samma sätt inverkar på kommande generation? En blandning av populär vetenskap, samtidens litteratur, historiska bilder, allt hopgjort av våra bästa pennor? Vad vi haft glädje av Gernandts journal!

Vi flyttade från Bohult till Hult, en station en mil från Eksjö. Jag har glömt påpeka, att jag haft en förälskelse även i Bohult. Hon är gift nu, antagligen korpulent och har svårt att räkna in barnen om kvällarna. Men Gud, vad jag älskade henne! Jag drömde mig ett hem tillsammans med henne. Jag var världens starkaste karl och mest lyckade författare. Jag skrev dagbok om min kärlek. Jag friade aldrig, ty jag var feg och därtill knappt 9 år. Men jag tror, att jag kysste henne en gång, och min rörelse var för stark, för att jag skulle kunna utveckla allt vad jag kände. Kanske jag dock inte kysste henne. Jag hoppas att hon är lycklig.

Jag kom till Hult, ett landskap av tall och gran och fattigdom mellan skogshulten. Nya fröjder kommo till, nya slagsmål med nya pojkar och sammanträffande med de mystiska och socialt högtstående individer, som satts i tillfälle att besöka Eksjö lägre allmänna läroverk. Jag fick informator och var ett styggt barn, ty jag läste aldrig över. Jag tvivlade bara. Jag påstod mig en gång inte tro på historien om bröllopet i Kana. Min lärare kallade mig – *faktiskt* sadducé, och jag straffades.

Men nu först hade livet börjat. En god vän till mig, som gick i andra klassen i Eksjö skola och vilkens föräldrar ägde en gård i Hult med trädgård och andra agremanger, hade under föräldrarnas frånvaro inbjudit hela skolan att äta äpplen. Skolan var ju inte stor, men alltid funnos tillräckligt många alumner att plundra en trädgård.

De kommo som gräshoppor och hade portörer med sig och inom några minuter voro träden skalade. Värden bjöd därpå på kaffe och brännvin. Det var min första kask. Jag fylldes av beundran för alla dessa pojkar, som togo sin kask som gamla män. Jag kände mig underlägsen i fråga om sprit, men jag hade snusdosa, och så långt den räckte lade vi in mullbänkar eller snusade allt efter behag och förmåga. Jag började förstå vad livet var.

Min informator, som tjänstgjorde på stationen, försökte sälja barnbiljetter åt hela sällskapet. Det lyckades delvis, ty de flesta sågo minderåriga ut, men han upptäcktes innan ännu för mycken brottslighet tagit sig uttryck.

På sommaren kom fadern till värden vid den stora festen hem, och min vän fick smörj av sina föräldrar, och en informator, som han var jämnårig med, och som skulle bibringa honom den vetenskap han försummat i skolan.

Vårt förnämsta arbete var att bygga en trampolin ut i sjön, som låg vid deras hem. Vi högg granar i skogen, kvistade dem och klubbade ned dem i sjöbottnen från en på en eka byggd ställning. Vi arbetade nakna, ty stundom kapsejsade båten med ställning och vi måste hoppa i samt simmande föra vår byggnadsställning i land.

Äntligen blev trampolinen färdig: en serie granstammar två och två med en planka över som väg.

Hemmasonens och studerandens bror, som var vid pass 7 år, kunde inte simma, men vi skulle lära honom det. Brodern grep ynglingen, förde honom ut ytterst på trampolinen och slängde honom i trots hans protester. Han sjönk som en sten, kom upp ett par gånger medvetlös och såg ut att gå till bottnen på allvar, då brodern-vetenskapsmannen fann sig föranlåten att ro ut och dra upp honom. Han låg sedan till sängs flera dagar, under det att vattnet rann ur honom. Vi hade lätt kunnat begå ett mord den gången. Pojken bad att få bedja Fader vår, innan han släpptes i.

Vid denna tid började jag att snärja gäddor. Med en glödgad mässingstrådsnara kan man göra storverk. Vi började med smågäddor på en halv fot – goda stekgäddor – och slutade med större.

Vi togo kräftor vid bloss. Vi blevo verkligen skickliga i detta slags fiske och kommo hem med säckar fulla av de trevna vattendjuren.

* * * * *

Jag blev åter kär. Det var en allvarlig böjelse, och jag gav mig fan på att ingen människa någonsin varit så kär i någon flicka som jag i min. Men kvinnorna äro sig lika. De begära en social ställning och att mannen skall ha inkomster nog att köpa hattar av alla möjliga fasoner åt dem. Jag var inte mer än 12 år och lagen förbjöd mig att ingå äktenskap. Jag har ofta tänkt över denna konflikt. Gjorde jag rätt, som lät flickan glida ifrån mig eller borde jag med min övertalningsförmåga förmått henne att vänta en cirka 15 år till...? Jag ansåg mig inte ha rätt att hindra henne i hennes utveckling. Jag gjorde rätt. Nu är hon gift med en annan och är rätt korpulent. Hon har flera barn och ser ganska välklädd ut på gatorna. Kanske hade hon inte blivit lyckligare med mig.

Under tiden hade jag läst för diverse informatorer och blivit rätt hemmastadd i diverse skolämnen. Jag hade blivit 13 år och skulle försöka att komma in i 5:te klassen i Norrköping.

Jag kom bara in i 4:de, ty jag kunde ingen matematik, sades det. Hur kortsynta äro icke understundom lärarna! Jag anser matematik vara mitt huvudämne. Men endast därför att jag råkade påstå att $6 \times 8 = 42$ blev jag underkänd. En småsinhet utan like, ty jag kunde ju vid närmare eftertanke multiplikationstabellen. Detta underskattande av min förmåga blev grundläggande för min nuvarande åsikt om det dåvarande undervisningssystemets dåliga sidor. Jag blev hatfull mot räknekonsten och många äro de, som sedermera fått lida oskyldigt straff för sina försök att lära mig den.

Mina läroår i Norrköping kräva nästan sitt särskilda kapitel. Jag genomlevde där saker, som få ha gjort.

Nu äro de människor döda, som jag bodde hos – de ha inga släktingar, och jag kan utan fara relatera, vad en yngling kan råka ut för.

* * * * *

Det är kväll och vi äro ute på kattjakt, tre stycken pojkar, som äro i besittning av ett salongsgevär. Vi öppna alla portluckor och spana efter katter. Plötsligt kommer en katt springande över gatan. Vi se honom sätta sig på trottoaren, vi dra lott om skottet, en skjuter och katten upphör att vara till. Vi jagade katter en hel termin, innan polisen fick korn på oss. Det blev allt farligare att jaga katt men därför alltmåra lockande. Vi hade läst i jägarförbundets tidskrift att katter voro skadliga, och vi decimerade kattstammen i Norrköping så gott vi kunde. På bakgator smögo vi med kattorna burna vid svansen ned till Motala ström och sänkte våra offer där. Vi trodde oss bidra till jaktvården.

En kamrat, som numera är apotekare, gjorde nitroglycerin. Vi deltog livligt i utvecklingen av hans experiment. Slutligen hade han sprängämnet färdigt. Han vågade inte ha det inne i våningen, utan placerade det under ett lokus, som människorna kalla avträde. En vacker dag under stenkastning med denna byggnad som mål sprang den i luften. Det blev bara träflisor kvar efter den. Vi blevo upptäckta.

En morgon med londondimma sprang jag, sent uppkommen ur sängen, till skolan. Utanför en krog stötte jag samman med en s.k. buse, vilken bar en brännvinsbutelj under armen.

Jag kom springande utför en backe och gjorde sammanstötning med individen så häftigt, att han ramlade baklänges och förlorade medvetandet. Trots min begränsade tid stannade jag och lyfte upp karlen. Han vaknade och pekade på buteljen, som låg i småbitar i rännstenen, och sade med ett rörande tonfall: – Titta, va herrn ha gjort.

Jag tog upp min börs, som innehöll 17 öre, och hällde dem i karlens öppnade hand och sprang till skolan. Jag har många gånger önskat att kunna rehabilitera mig i den mannens ögon. Men kanske är han grosshandlare nu och förmögen och allt.

Vi bodde på ett ställe där vi fingo dålig mat. Men på gården fanns duvor, som stundom slog ner på fönsterbräderna. Vi lade ut vanliga ränsnaror av segelgarn och strödda ut ärtor på plåten och då duvorna kommo för att äta ryckte vi till och hade vår middag färdig. Duvstek är ganska god.

Vi gjorde också jodkväve för att skämta med folkskolealumnerna i gården.

Man köper jod (kristalliserat) och häller ammoniak över det. Resultatet blir ett pulver, som vid minsta beröring exploderar, sedan det torkat. Rör man vid det, gör det ganska ont vid explosionen. Vi lade ut de halvtorra pulverna på fönsterbläcken så att våra fiender skulle se dem. Om en stund, sedan de torkat i solen och vi slutat vår bevakningstjänst, kommo gossarna för att fördärva våra experiment och sökte skrapa ned jodkvävet med den påföljd att det exploderade och lämnade duktiga märken på våldsverkarnas händer. Det var vår glädje att se pojkarna hoppande omkring på ett ben och smällande med fingrarna under intryck av explosionens våldsamhet.

Jag gör nu ett uppehåll i mina skolminnen, ty jag vill beskriva mitt liv på landet, både innan jag hade ferier och sedan jag blivit nog bildad att tillerkännas någon vila från studierna.

Feriesystemet är ganska bra. Funnes det ej, skulle man bli för lärd och börja på att omdana samhället enligt Marx och Bebel och andra. Ferierna äro lättja, glädje, ett offer åt det mänskligaste i vår natur. Ty människan bör vara så litet trist som möjligt. Jag skulle vilja kalla denna min tillvaro i obygdén där hemma med ett något sentimentalt namn: Mitt livs poesi. Men även sentimentalitet är, såsom existerande, berättigad.

Förbi järnvägsstationen hemma flyter en å med kräftor i, och gäddor, abborrar och lake, världens härligaste fisk, på vilken man måste ta halvan, om man inte är en ouppfostrad, hjärnlös goodtemplare. Vi snärjde gäddorna med mässingstråd, som vi glödgat i köksspiseln och doppat i vattensån. På middagarna stå gäddorna, dasta av rov, och sova under näckrosbladen fläktande i sömnen med fenorna. Då kommer människobarnet med snaran på ett granspö, träder den om gäddans hals, gör ett ryck, och fisken sprattlar i strandgräset.

Under stenarna i det lilla fallet lågo lakarna, urtidsfiskar i släkt med malen, och under strandbräddens gungande tuvor bodde kräftorna i sina labyrinthålor, och då vi oroade dem genom att hoppa på åkanten, kommo de baklänges ut ur sina kamrar.

Lyckliga tid, då man iddes kläda av sig för att fånga en tvåtumskräfta. Men vi voro lätt ekiperade, hoppade ur våra linnebyxor och höggo, dykande om så behövdes, vårt rov.

Den primitiva människan är på samma sätt som barnet jägare och fiskare. Låt oss återvända till det tillståndet!

Men om kvällarna blevo vi verkliga fångstmän. Vi klättrade upp i tallar, vilkas kronor torkat, skattallar, och höggo töre. Kådan sipprade ut ur träet och det behövdes endast en tändsticka för att få en eldsvåda i gång. Vi hade en lykta av järnband, där det kluvna töret låg som bränsle. En av sällskapet bar lyktan, en säcken med ved och en fångade kräftor. Endast den som varit med om den förbjudna kräftfångsten vid bloss, kan förstå dess stämning och känna hur vacker en natt kan vara.

Vi gå på åbottnen i trasiga skor för att vattnet skall rinna ur. Kräftorna krypa runt omkring oss, och med instinktiv skicklighet ta vi 2, 4, 6 i taget och stoppa dem i säcken, som vi bära på bröstet. Stundom fördjupar sig ån till dyhålor i krökarna. Där gå de stora kräftorna och vi måste dyka och treva under strandtuvorna efter de flyende vidundren.

Så se vi ett bloss framför oss. Någon annan fackman tar kräftor. Vi ha också sett, hur vattnet grumlats under de sista minuterna. Vi släcka blosset, springa in i skogen, snava över tuvor och trädrötter och gå ned i ån en bit ovanför våra föregångsmän, kanske ägarna till fiskvattnet. Vi stampa i gyttjan, grumla upp vattnet och ha snart tillfredsställelsen att se blosset släckas och konkurrenterna gå hem. Sådant är livet. Man går nämligen alltid mot strömmen.

Och att sedan lastad med kräftor, då dagen börjar rodna, gå in i en hölada, borra ned sig i höet och under syrsornas musik, medan ångan från de genomvåta kläderna står som en rök ur höet och kräftorna prassla i korgen eller säcken, somna in, det är värt mera än plikten på att ta kräftor vid bloss.

* * * * *

I varje småländsk sjö finnes *den stora gäddan*. I ån hemma fanns den stora gäddan också. Jag kom en dag efter ett abborrmete och passerade åbron. Där strax bredvid i vassen stod den stora gäddan. Hon var lång som en karl och jag tyckte, att hon tittade på mig med baksluga ögon, gulbrunnrött glittrande och så rovgirigt som endast en gädda kan titta. Jag tycker, att tigern är en diakon visavi gäddan. Jag kastade ut min krok med daggmask på. Hon gick fram, såg på masken, vände och gick ut i ån full av värdighet och kraft. Vassen viftade då hon gick ut. Hon hittades sedermera död med ett ljuster i ryggen. Hon var två och en halv aln lång.

* * * * *

Det finnes en sjö där nere, om den icke blivit sänkt än. Eller var det snarare en göl. Stränderna voro gungfly med porstuvor och *Ledum palustre* och *Andromeda polyfolia*. Det fanns rudor i den sjön. Där såg jag också sjöns stora gädda. Jag gick ut på gungflyt med min snara, och hon kom ut under tuvan, gjorde helt om och såg på mig. Jag satte snaran om hennes hals, hon ryckte mig framstupa och försvann med snara och spö. Där fanns abborrar så gamla, att de hade löss på huvudet. Detta är ingen fabel.

* * * * *

Mitt i en milsvid hjortronmosse var ett hål med svart vatten, och i det fanns sutare. Den mossen skall en gång få sin särskilda historia. Sutarna voro blinda och täckta av grönt slem. Det gungade en halv mils lång väg runt omkring det svarta hålet. Där hade en torpare drunknat en gång under hjortronplockning. Vid högsommartiden var mossen nästan farlig. Porslukten fyllde ens lungor och den våta värmen steg upp från de tranbärsfyllda tuvorna. Man blev tokig i skallen och ville sova. Myggen dansade mellan de manshöga martallarna, och man gick som på ejderdunskuddar. Jag återkommer senare kanske till den mossen.

* * * * *

Vi togo fisk vid bloss också. Gäddorna och lakarna sovo i lä av bottenstenarna i ån. Med ett särskilt, inlärt tag höggo vi dem med blotta händerna. Vi togo andungar, som vi jagade in i någon återvändsgränd och tvungo att ge sig. Vi voro skinnstrumpor i miniatyr.

* * * * *

Prästen hemma i socknen har dille och dricker eau-de-cologne i förskräckliga kvantiteter. Kanhända därav min tämligen minimala religiositet. Den gamle klockaren är även försupen, men de båda herrarnas socialt olika ställning gör, att de måste supa i var sin umgängeskrets. Då jag är hemma, vågar jag ej besöka prästen, ty han kunde ju se mig dubbel och jag kunde komma i tvivel om, vilken av de båda som är jag själv. Fortfarande undrar jag över den statsprincip, som tillåter en präst ha flugan. Jag inbillar mig, att sakramenterna lida därav. Jag skall väl resa ned en vacker dag och reda ut det där, ta prästen i kragen, vilken han för längesen borde ha mistat och tilltala klockaren med den *vox humana*, som finns i hans orgel också, samt ge honom in en moralisk *spärrventil*.

Hur mycken poesi ligger ej över de fattiga markerna där hemma trots den försupne prästen och den lika försupne klockaren! Jag ville ta den decimerade skogens stackars kvarstående trån i famn och dricka brorskål med enbuskarna och lägga ut stryknin åt träpatronerna. Min gamla vackra skog är mastspiror och skeppsbjälkar och min unga vackra skog ligger begravnen i Englands kolgruvor. Men fan kommer nog och tar träpatronerna en dag. Jag skall stå bredvid och hånskratta, ja, just hånskratta, då han ger sig i väg med dem.

Nu lämnar jag den försupne prästen och den lika försupne klockaren åt ödet och återvänder till mina sympatier.

* * * * *

Tre fjärdingsväg hemifrån ligger *Skurugata*. Ett berg är klivet mitt itu och sprickan är en halv mil lång. Bergväggarna äro på sina ställen 100 fot höga och nere i djupet bland granitblocken ligger isen kvar hela sommaren. En vandring där är som en vandring i ett förhistoriskt landskap. Jättegrenar skygga över gången, klipporna äro gröna av mögelsvamp och örterna som växa där äro vitgröna av brist på sol. Under klipporna porlar en bäck. Ormbunkar spira i rämnorna, mossor och lavar droppa av fukt. Stundom blixtrar en bergkristall från väggen och stalaktitartade tappar hänga ned från de gröna väggarna.

Under en överhängande bergvägg ligger kantad av gungfly en källa,

källan till Myckaflon, Försjön, Skedesjön och Solgen, säger folket. Kasta ned en sten i den och du får vänta en kvart innan bubblorna komma upp. Det är djupt som fan – och medan du funderar över djupet, gripes du av en ödemarkskänsla, en ensamhetskänsla, icke hemsk, utan lugn och vacker. En falk går bredbent och pampig på randen av klyftan över dig och du ser dig om efter hans bo. En tjäder flyger över och du hör honom bullra bland träden där uppe.

Du klättrar upp på Skuruhatt, bergets högsta höjd. Under dig ligga skogarna som en flossamatta. Du ser nio kyrkor från Skuruhatt, om du har goda ögon, och så länge det klerikala härskar är det ju en fördel att se kyrkor – åtminstone bättre än att se flugor! – fastän kanske inte!

Där uppe finns ljung och hallonfällor, orre, tjäder och hare, ty skogen finns kvar än. Ekorerna betrakta dig från trädstammarna, ovissa om de skola vara rädda eller ej. Rätt som det är, luktar det grävling i skogen. Du har väl skrämt upp någon.

Varför fick jag ej jaga, då jag var barn?

Och Hässlåsa damm – vilken mäktig stämning gav den mig icke! Mitt inne i skogen mellan ett par bergåsar, långt borta från människors boningar låg en gammal kvarndamm övergiven sedan hundra år. Där försökte jag första gången måla efter naturen, som det heter. Vattnet låg svart mellan näckrosorna och en bäck letade sig ut, där den gamla kvarnrännan legat. Kanske känner jag något av romantikens sentimentalitet nedärvt i min själ, då jag ser gamla kvarndammar, men den sentimentaliteten är i så fall berättigad. Och under stenarna i bäcken lågo jättekräfter och lakarna stodo gömda med huvudet under trädrötterna. Stundom längtar jag tillbaka till Hässlåsa damm.

* * * * *

Förr i världen dansade man på landet. Jag vet få människor, som dansat så mycket som jag. Vi flirtade inte alls, åtminstone inte jag. Vi bara dansade och gjorde lekar och svettades och voro kära i varandra, fast vi inte låtsade om det. Kanske är det den schangdoblade kärleken, som inte låter sig märkas utan lider i tysthet. Vad vet jag?

Gud vad jag var kär på den tiden – 14 à 15 år – i en flicka, som bodde några stationer längre ned på banan. Jag nästan upplöstes i känsla och bad till Gud om kvällarna att förbindelsen en gång skulle bli legitim. Jag hade ännu intet av den don Juanskaraktär, som sedermera vid mognare år gjort mig så farlig och eftersökt av kvinnorna. Jag drömde bara i all enkelhet om en koja och ett hjärta. Jag tror aldrig att jag tänkte på att barn bli en följd av en hygglig förbindelse. Ty jag var själv barn och min känsla i all sin skära nobless grep mig så helt, att jag såg framför mig endast det mer eller mindre uppnästa och osnutna individuum med hängande fläta och nippertippsfasoner, som för tillfället bodde i mitt hjärta.

Få människor ha varit så kära som jag och få så älskade. Ty detta obeskrivliga något, som finnes hos mig och som kommer kvinnorna att darra, då jag nu med min chapeau-claque under armen, klippt och nyrakad och i blankskinsskor svävar i en salong med ett skeptiskt leende på läpparna, och, sedan jag kysst värdinnan på kardan, börjar fixera kvinnorna med min halvt satiriska, halvt medlidsamma blick, gör mig, man påstår det, oemotståndlig.

Men minnet av segrar, som kunde ha vunnits, gör mig vemodig —

Jag har kommit ifrån ämnet, min barndoms förälskelser på landet.

Ytliga förbindelser förekommo ju också. Vanligen friade flickorna själva, något som hela könet verkligen fortfarit med även sedan jag blev mogen man. Jag har egentligen ingenting haft emot detta, men det alstrar en viss lättja hos föremålet för passionen. Man ligger på sin kanapé och låter slavinnorna befläta en:

Jag blev en gång i min barndom – jag var gymnasist – osynlig åhörare till ett gräl mellan två flickor i Norrköping. De äro gifta nu och ha embonpoint och hundratals barn:

Emy: – Gud vad jag tycker om Albert Engström!

Ida: – Ja, där får du ingenting, för på sista gymnasistbalen så sa han, att *haø tyckte om mej!* Dä, du!

Emy: – Gud, så nedrig du kan va! Just på sista gymnasistbalen så kysste han mej i korridoren och sa, att han var *galen* i mej, sa han!

Ida: – Ja, men mej kysste han, när vi dansade vänstersväng i polka alldeles mitt för där rektorskan satt, så jag tror att hon såg 'et, och så sa han, att han inte kunde leva utan mig, sa han!

Emy (snyftande): – Du bara skojar med mej! Han har bjudit mej på konditoriet tre gånger, och en gång då vi gick Drottninggatan utför och du kom över bron, så sa han: Emy, nu smiter vi in i gränden här, för där borta kommer Ida, å hon ä så efterhängsen, så!

Ida (snyftande): – Ja, men —

Tora (instörtande): – Gud, flickor, Albert Engström älskar mej. Han kysste mej *så* i går kväll, när han följde mej hem från bjudningen hos Berglunds. Gud, ni har aldrig varit förlovade någon gång! Det är nedrigt stiligt, ska ni tro! Men vi kan inte byta ringar förrän jag har gått och läst. Tänk så nedrigt att man ska behöva gå och läsa! – Men va lipar ni för, flickor? —

Sådan var jag. Men felet var icke uteslutande mitt eget utan också försynens, som begåvat mig med ett utseende, vida överträffande flertalets. Vilken annan som helst skulle i mina kläder blivit olycklig för sin skönhet, men jag klarade min hyska. Det moraliska modet har aldrig fattats mig. Nu då jag åldrats under arbete och studier kan jag med jämnmod se tillbaka på min ungdoms extravaganser. Jag var för vidlyftig.

Men lämnom för en stund flirten och alla krossade kvinnohjärtan! Ur barnet växer ynglingen fram, livet kommer med sitt allvar och drömmaren på skolbänken påminnes allt oftare om sin tillvaro.

De varje termin återkommande sjukmönstringarna voro gossen en källa till en blandning av glädje och fruktan. Ty på de dagarna slogs man med de s.k. *kalvarna*, stadens folkskolebarn, och *spolpinnarna*, arbetarna i bomullsspinnerierna, samt *surbullarna*, arbetets andra söner. Bakom skolhuset ligger exercisfältet, och där utkämpades vilda strider, medan en klass höll på med mönstringen och återstoden ägnade sig åt gruffet. Med daggar av kastanjer, vackert flätat läder eller i bästa fall säckstämplor av bly bearbetade vi och proletariatet varandras ryggar. Med gatsten, käppar och knytnävar i händerna kastade vi oss in i stridsvimlet och slogos på båda håll som lejonungar.

Jag har sedan dess fått en kolossal förkärlek för slagsmål och går stundom ännu och längtar, att någon skall bråka med mig. Det fanns en ung buse i Norrköping, vilkens blotta namn uppfyllde mig med en blandning av beundran och fasa. Han hette Skackelkalle och har vid det här laget nått långholmarens föga avundsvärda ställning. Men hur kunde icke den pojken slåss! Poliser, borgare, alla voro utan åtskillnad föremål för hans hårdhänta omsorger. Hans styrka låg huvudsakligen i hans mod. Han hoppade upp på polisernas nackar, vred om deras näsor, gav danska skallar, sparkade dem under hakan. Han var med ett ord en föresyn för oss.

Det var han som lärde mig tjuvmeta lax med fluga. Jag är honom tacksam därför.

Motala ström bildar enligt Dahms geografi på sin väg genom fabriksstaden åtskilliga fall. Mellan dessa stod laxen. Med uppmärksamheten delad mellan polisen och fisken stodo vi vid järnbron och drogo våra laxar, färdiga att genom Schwarzens valv försvinna i gränderna, då ordningens väktare nalkades. Man var aldrig så välkommen på sitt inackorderingsställe som då man kom hem med en lax, och jag undrar ej på det. Och det var en egendomlig tjusning att begå lagbrott i Skackelkalles sällskap. Umgänget hade för övrigt sina sidor. Det kunde hända, att man helt plötsligt och omotiverat fick stryk av honom. Han var – för att citera Runeberg – "en vild unge, hatade att leva och fruktade intet". Ingen kunde fläta en läderdagg som han och ingen kunde sätta in en knytnävsstöt mellan magen och bröstet med bättre effekt.

Frid över Skackelkalles minne!

Med stöd av hans lärdomar och ständigt med hans föredöme för ögonen utbildade vi oss till tjuvfiskare av rang. Mången mörk natt lågo vi strax ovanför Oskar Fredriks bro i någon "lånad" eka och pilkade fisk med våra hemmagjorda grejor, krokar fastsurrade utefter en fiolbas och en blytyngd i linan. Och då stadens laxfiskare gjorde sin inspektionsrond och plasket av deras åror plötsligt bröt igenom bruset av fallen, läto vi båten följa med strömmen, tills vi kommo i den djupa skuggan av ett brovalv, och hållande oss fast i räddningskättingen väntade vi där att luften skulle bli ren.

Jag påminner mig (inom parentes) att vi en dag på fluga, jag och en kamrat, fingo en lax på 21 skålpund efter en timmes styvt arbete med spöet. För att fredade kunna gå hem med vårt byte, vilket vi fångat utanför staden, skuro vi laxen i två skivor, stoppade ned den i var sin byxa och traskade på så sätt förbi de tjänstgörande i poliskåren.

Jag kan lugna ordningsmakten med, att jag numera aldrig tjuvmetar lax. Egendomligt nog har jag aldrig känt samvetskval över det där fisket. Människans samvete måste vara av bästa material, nötstarkt och med gott virke.

I en staden tillhörig skogspark jagade jag för första gången i mitt liv. Av en bagargesäll hade jag lånat en bössa av något livsfarlig beskaffenhet. Pipan var fastsurrad vid stocken med mässingstråd och skottet brann av först efter ett par sekunders fräsning i krutkammaren. Vårt villebråd var oftast kaniner tillhörande skogvaktaren. Det klokaste var att avlägsna sig med bytet så fort sig göra lät. Kaniner voro också ganska välkomna som bidrag till hushållningen hos den ölutkörare jag bodde hos.

Vid samma tid målade jag min första tavla, ett stilleben med punschbutelj, cigarrlåda och brinnande och förskräckligt rykande cigarr. För att få pengar till krut och hagel lottade jag bort tavlan. Den inbragte hela 9 riksdaleros, vilken förmögenhet gav anledning till en förfärlig orgie efter lottdragningen, en orgie på s.k. *appleöl*, en soppa som jag antagligen skulle reagera högljutt emot numera, då Uam Var och finkel ingå som viktiga näringsämnen i den mognade mannens diet.

På eftermiddagarna, då intet viktigare sysselsatte mig, roade det mig att hjälpa ölutkörarens pigor att korka buteljer. Karlen, en hedersman av gamla stammen, hade nämligen tappningsaffär. Det är ganska intressant att lära sig använda korkmaskinen. För varje hundratal korkade flaskor, fingo jag och pigorna var sin halva öl. Då vi korkat tusen buteljer hade vårt humör stigit i mycket hög grad. Inga moln förmörkade vår horisont, ty ölet innehåller som bekant några procent alkohol.

* * * * *

Studierna upptogo egentligen intet av min tid, men med den lätthet att fatta som jag fortfarande besitter och den motvilja för läxläsning som ännu är min huvudegenskap, klarade jag mig jämförelsevis bra. Kanske bidrog till det goda resultatet en i hög grad utvecklad kunnighet i *fuskandets* konst. Det här bör läsaren icke visa för sina talrika, i skolåldern varande barn. Kanske är det oriktigt av mig att säga det, men man kan reda sig ovanligt bra genom att fuska, om man endast gör sig tid att sätta fuskandet i system. Man får icke slarva med det, utan utveckla det till en vetenskap av strängt logisk byggnad. Jag vet ingen människa, som fuskat så mycket som jag, men därför kan jag också någonting.

Staten borde i varje läroverk hålla en lärare i fusk. Såväl lärare som lärjungar skulle vinna därpå, och vårt land skulle så småningom befolkas med ett släkte av förslagna prissar, som skulle höja vår kultur och bräcka närliggande folkslag.

Den som varit lärare, vet ju hur trevligt det är, då disciplerna kunna sina saker. Och hur lätt vore det icke att uppnå detta resultat, om man bekvämade sig att tillåta lärjungen läsa innantill, vilket han ju i alla händelser gör ändå, fast läraren icke ser det.

Jag påminner mig en gammal lärare i svenska och teologi, vilkens minne jag välsignar, ty han var en första klassens hedersgubbe, och ett original, vars intressen gingo åt helt annat håll än att undervisa en massa tjuvpojkar. Vi läste aldrig över vår Norbeck utan läste innantill.

En vintermorgon, då lektionen skulle börja, befälde lektorn ordningsmannen släcka gasen. Han släckte.

– Engström!

Jag reste mig upp.

– Beskriv det ontologiska beviset för Guds existens!

Jag tog min Norbeck, klev fram till fönstret och stavade vid morgongryningens bleka och börjande ljus igenom det idiotiska och småfnoskiga beviset för Guds existens.

– Läser Engström innantill?

– Ja, jag står vid fönstret, för det är så mörkt, så – !

– Ordningsman, tänd gasen igen!

Och gubben drog en lång suck, fortsatte lektionen och slutade den, som om ingenting hänt. Han tyckte antagligen som jag, att det ingenting gjorde att läsa innantill ett sådant bevis.

Lärdomens rot är bitter, men dess frukter äro ljuva. Trots fuskandet och de därpå följande straffen fortsatte jag med min sport och lyckades dymedelst grundlägga det övermått av kunskaper av olika slag som sätter mig i stånd att den dag i dag är på ett så utmärkt sätt sköta världens bästa tidning. Stundom upptäcktes jag och fick så kallad *pinne* i min anmärkningsbok, stundom för oskick, stundom för ouppmärksamhet. Visserligen lyckades jag ibland genom ymniga krokodiltårar och falska löften om bättring få pinnen annullerad, men återföll ständigt.

Jag kommer vid tanken härpå till övertygelsen att människan som barn är oförbätterlig.

Jag skulle naturligtvis kunna lämna en volym intressanta detaljer om livet inom klassdörrarna, men en lätt förklarlig pietet förbjuder mig det. Mina anteckningar om skolans lärare, deras karikatyrer och en noggrann framställning av deras egenskaper i ord och bild äro överlämnade till Kungl. Biblioteket för att öppnas om 50 år, då väl allas vår lidelse lagt sig. De bilda – så mycket kan jag säga – en kulturskildring av rang och kommande tiders hävdatecknare skola ur dem hämta både hugnad och pekuniär förtjänst. Ty vilken kulturskildrare skulle skriva något, om han inte finge betalt därför?

Vår förströelse på rasterna utgjordes huvudsakligast av slagsmål klasserna eller individerna emellan. Vi älskade isynnerhet snöbollskrig. Gymnasium slogs med de fem uteslagna mycket tarvligare lägre klasserna. Och då klockan ringde till ny lektion, kramade vi snöbollar, vilka vi i klassrummets värme under timmen bearbetade till is för att de skulle träffa så mycket hårdare. Med fickorna våta och glödande av stridslust tyckte vi tiden släpa sig fram. Att få en fråga under verkligt snöbollsväder var ett intrång i vår tankeverksamhet. Och att plåga en pojke med Euklides eller latin är faktiskt lönlöst, då han drömmer om Dexippos och statens räddning genom gossar.

"Goten kommer, goten kommer! I går afton stod han ren

knappt en dagsled, ve oss! Ve oss! Knappt en dagsled från Aten."

Det är något att tänka på för oss alla! Låtom oss gömma snöbollar i fickorna under sommaren!

* * * * *

Jag vill av nyss antydda skäl förbigå, hur jag listade mig igenom svårigheterna, hur jag på ett fullkomligt oförklarligt sätt smet igenom studentexamen och vart mogen som genom ett åkslag, köpte mig en snobbig käpp och utan fruktan rökte de största maggördlade cigarrer som staden kunde prestera, drack punsch som en svamp och i min konversation började inblanda ett manligt tamejfan!

Jag lämnade Norrköping klädd i de mest åtsittande byxor någon någonsin burit, en ask cigarretter i överrocksfickan och följd av alla flickornas tårar och avskedsskrän. Var och en hade naturligtvis väntat att bli hemförd som maka av mig, men jag gjorde slag i saken genom att smita från hela bunten. En del dog av sorg med detsamma, en del förtvinade långsamt och en del resignerade samt började se sig om efter nya förbindelser med den kalla beräkning som är somliga kvinnor egen. Av dessa är flertalet gift eller religiöst – ty saknad av manligt umgänge övergår ofta i en stark faiblesse för Ordet. De som varken äro det ena eller andra, äro rödnästa, fnasiga i ansiktet och magra, passerade och flänga omkring på baler fortfarande för att lura någon idiot, som inte vågar fria själv. De gifta ha embonpoint samt ha i hög grad bidragit till den folkökning vårt land kan glädja sig åt. Detsamma skulle med all säkerhet även de religiösa göra, om någon ville gilja till dem.

Detta om mina kvinnliga förbindelser, vilka jag önskar allt möjligt gott, var och en efter behag, om dessa rader skulle falla under deras ögon. Förlåten mig.

* * * * *

Jag kom på landet och var mycket elegant, stod på stationsperrongen och lät beskåda mig av plebs som reste förbi med sina brännvinskuttingar. Jag dansade, drömde om sommarkvällarna, skrev förskräckligt med idiotisk vers och blev nu första gången allvarsamt kär.

Ack, min läsare, när jag såg henne, klädd i vitt pälsbräm i en kappsläde med björnhud över, tygla sin eldiga travare, då förstod jag att min frid var slut. Och fick jag då sitta på hundsvotten, öppnade sig himlen och sfärernas musik ljöd vackrare än det vackraste handklaver i mina öron. Jag erinrar mig, att jag efter en sådan åktur, beväpnad med ett jättelikt gammalt familjeparaply från århundradets början, steg upp på ladugårdstaket och med paraplyet som fallskärm slungade mig ut i rymden för att ännu en gång få erfara samma hisnande känsla som i hennes närhet. Till lycka för oss båda, jag menar läsaren och mig, slog jag inte ihjäl mig.

Jag stal hennes näsdukar och småsnattade litet av varje av hennes tillhörigheter, tills mina fickor sågo ut som påssjukan själv. Det enda som jag icke gillade, var att hon ej dansade bra, men jag inbillade mig, att min kärlek skulle göra henne till sylfid bara vi väl blivit gifta. Och så skrev jag en dag följande vers:

Jag virkar mig en väv så fin mer fin än Fröjas brudelin av tankar som
på dig jag tänkt, av minnen du mig skänkt.

Av allt, vad ädelt, högt och gott

och glatt och ljuvt ett liv har fått, en bild i väven virkar jag och ger den
dina drag.

Och falla stygga tankar på, din blick skall ge mig styrka då! – Du vet
ju, att jag tyda vet ditt ögas hemlighet!

Jo, jag tackar jag! Det var just vad jag inte kunde! Ty jag vågade inte fria, utan hon gifte sig med en annan, kanske emedan jag bara gått och fånat och suckat och talat om Rigel och Vega och den strålande Aldebaran och gnott igenom hela Vintergatan. Jag hade för resten inga pengar, inte ens en koja, kanske knappt ett hjärta, ty jag var bara 20 år.

Det sista jag skrev till henne var detta:

Drömde mig en dröm i stjärnfager natt,
medan sömnen tungt på mitt öga satt —
Runor skrev han under mitt ögonlock,
lönnliga, men lätt av mig tydda dock —

Hennes namn jag drömde, som ingen vet,
hennes, som ej anar min hemlighet —

Jag har glömt resten, men den var med all säkerhet minst lika idiotiskt sentimental som början, vilket bevisas därav att den inte tog skruv. Och för övrigt hade jag skvallrat om hemligheten för en massa.

* * * * *

Emellertid kom livet med sitt allvar. Jag skulle bli informator, och förvisades med blödande hjärta till det innersta av Småland, 4 mil från närmaste järnvägsstation. Utom min discipel bestod mitt umgänge där av en soldat vid Kalmar regemente och en vävskedmakare. Det var dessa båda, som lärde mig livets mening.

Vävskedmakaren var en ung man och skötte sitt utdöende yrke med fabelaktig skicklighet alla dagar utom lördagar, söndagar, måndagar och tisdagar, och stundom inte heller på onsdagarna, om han var sängliggande till följd av delaktighet i något slagsmål. Jag har aldrig träffat någon människa som varit så livad för slagsmål som vävskedmakaren, och sällan någon som med sådant jämnmod tog stryk för sin kärleks skull om lördagskvällarna, då traktens tärnor lustvandrade på landsvägarna.

Full av medömkan över hans öde slöt jag mig till honom och han omfattade mig snart med vänskap, sedan hans lantliga misstänksamhet väl gått över. Jag täljde stickor till vävskedar åt honom. Jag köpte en dag en liter 75-öres-konjak – konjaken var billig på den tiden – samt inbjöd soldaten Sköld, en jättelik dräng på en egendom i närheten, att delta i vår orgie, ty vi, vävskedmakaren och jag, anade blodiga skallar senare på kvällen.

I närheten låg nämligen en fabrik, där man tillverkade något i ylleväg – eller kanske det var bobiner – och den fabriksens arbetare hatade oss båda, isynnerhet vävskedmakaren. Jag hade nämligen på en auktion köpt en kappe cigarrer. Där hade varit tobaksfabrik, fabriken gick omkull och lagret av kålblad och cigarrer såldes till det ganska höga priset av 25 öre kappen. Dessa cigarrer voro av de mest välgjorda jag sett vad formen beträffar, men lämnade åtskilligt övrigt att önska visavi kvalitén. Man tände den som vanligt sedan man bitit av en tum av den i gammal pipolja doppade spetsen och rökte under en halvtimme utan att det syntes på cigarren. Han bara krökte sig något. Sedan fick man elden i munnen och slängde bladpipan med en förfärlig hädelse ifrån sig.

Cigarrer av detta slag hade varje bonde i socknen förvarade i sin källare, för att de skulle hålla sig, och av dem rökte deras söner.

Jag hade en söndag efter kyrkan bjudit två av bobinarbetarna på var sin cigarr, den ena laddad till hälften med krut, och den andra genomdragen med hästtagel och nästan fylld av sådana.

Mannen med tagelcigarren märkte ju ingenting nämnvärt, fast han tyckte att den smakade underligt. Men då skottet brann av för mannen med krutcigarren, och detta under det han lustvandrade med en fästmö, var måttet rågat.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.